תורה אור

זר שאינו אוכל אינו דין שאם עבד חילל, מה לבעל מום שכן עשה בו כרב במקריב, טמא יוכיח, מה לטמא שכן מטמא, בעל מום יוכיח. *וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה, הצד השוה שבהן שמוזהרין ואם עבדו חיללו, אף אני אביא זר שהוא מוזהר ואם עבד חילל, (א) ומנלן דמוזהר אי "מינזרו" חילול בגופיה כתיב ביה, אלא °וזר לא יקרב אליכם. איכא למיפרך מה להצד השוה שבהן שכן לא הותרו בבמה, לא תימא טמא יוכיח אלא אימא אונן יוכיח, מה לאונן שכן אסור במעשר, [בעל מום] יוכיח *וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ג] הצד השוה שבהן שמוזהרין כו', ה"נ לפרוך מה להצד השוה שבהן שכן לא הותרו בבמה. מתקיף לה רב סמא בריה דרבא ג] ומאן לימא לן דאונן אסור בבמה דלמא שרי בבמה. רב משרשיא אמר אתיא ק"ו מיושב (א) מה יושב שאוכל אם עבד חילל, זר שאינו אוכל אינו דין שאם עבד חילל. ד] מה ליושב שכן פסול לעדות, מיושב ת"ח. מה לשם יושב שכן פסול לעדות, שם יושב לא פריך, ואם ת"ל פריך, אתיא מיושב ומחרא מדנך, ויושב דכשר בבמה מנלן, אמר קרא °לעמוד לפני ה' לשרתו, לפני ה' ולא לפני במה: אונן ה] מנלן, דכתיב °ומן המקדש לא יצא ולא יחלל, הא אחר שלא יצא חילל ו] ורבי אלעזר אמר מהכא °הן הקריבו, אני הקרבתי, מכלל דאי אינהו אקריב שפיר אישתרוף. ורבי אלעזר מאי טעמא לא אמר מומן המקדש לא יצא, אמר לך מי כתיב הא אחר שלא יצא חילל. ואידך מ"ט לא אמר מהן הקריבו, קסברי ז] *מפני טומאה נשרפה. דבי רבי ישמעאל תנא אתיא בק"ו מבעל מום ומה בעל

במדבר · ויקרא

[קדושין כא. וש"נ]

זר שאינו אוכל· בקדשי קדשים: שכן עשה בו כרב כמקריב· המום פוסל בקרבן כדרך שפוסל בכהן: טמא יוכיח· שלא עשה בו קרב כמקריב שאין בהמה מקבלת טומאה מחיים כשם שהכהן טמא מחיים וכתיב וינזרו ולא יחללו אלמא טמא שעבד חילל: שמוזהרין· שלא לעבוד טמא מוינזרו בעל מום מולא יגש: היכא מוזהר· זר: אי נימא מינזרו ח] דדרשת ליה להאי (קרא) בני ישראל להזהיר זרים כדאמר לעיל: חילול בגופיה כתיב· וק"ו למה לך: ה"נ מה להצד כו' שכן לא הותרו בבמה· בבמת יחיד ט] (בבמה) בשעת היתר הבמות דתנן בפ' בתרא (לקמן קיג·) הזר והטהור והטמא שוין בזה ובזה ובברייתא י] תניא (ב)עלה דברים ששוותה במה קטנה לבמה גדולה דם מתיר ומפגל ונותן תאמר בזר שכשר בבמה כדתנן התם אלו דברים שבין במה גדולה לבמה קטנה וקתני התם כיאור ובגדי שרת וקראי נמי יא] מוכחי בגדעון ומנוח ושמואל שהקריבו בבמה: אונן· ילפינן לקמן מקראי אם עבד חילל: שכן אסור במעשר· דכתיב לא אכלתי באוני (דברים כו) : אונן מוזהר שלא יעבוד· דכתיב בכהן גדול ומן המקדש לא יצא ולא יחלל הא אחר שלא יצא חילל: דלמא שרי בבמה· דגבי אונן כתיב "ומן המקדש": יושב אם עבד חילל· לקמן ילפינן לה בפירקין (כג:) : שכן פסול לעדות· דאמרי' במס' שבועות (דף ל·) ועמדו שני האנשים בעדים הכתוב מדבר: ומשני מיושב תלמיד חכם· יב] (הכא) מייתי לה דכשר לעדות כדאמרי' התם (שם) שבית דין אולקים לו כבוד ומושיבים אותו: יג] [שם יושב] מליט שם יושב בעלמא שפסול לעדות שם· משום שם יושב תאמר בשם זר שאינו נפסל לעדות משום שם זרות: שם יושב לא פריך· הואיל והוא יושב ת"ח דמייתי מיניה לק"ו כשר לעדות: ומחד מהנך· אונן או טמא או בעל מום: ויושב דכשר בבמה מנא לן· דלא נפרך שכן לא הותרו בבמה דהא מדשבקיה רב משרשיא לקל וחומר דלעיל דאונן וטמא ובעל מום ונקט יושב, משום יד] (הני פירכי) שבקיה דלא משכחת היתר בבמה בהדיא לחד מינייהו, הכא מגליה: לעמוד לפני ה'· במקדש הוא דבעי' עמידה: אונן מנלן· דפסול כדקתני מתני': ומן המקדש וגו'· לעיל מיניה כתיב לאביו ולאמו לא יטמא ובכהן גדול משתעי וסמיך ליה ומן המקדש וגו' כלומר אף ביום שמתו אביו ואמו אין צריך לצאת מן המקדש אלא עומד ומקריב ולא יחלל שאין הקדשים מתחללין בכך הא הדיוט שלא יצא ועבד חילל: הן הקריבו· הן היום הקריבו וגו' מתשובתו של אהרן אתה למד מה אמר לו משה מדוע לא אכלתם כו' שמא בניך הקריבוה באנינות א)שהיו אוננים על נדב ואביהוא טו] *ופסלתיה ולכך נשרפה אמר לו אהרן וכי הן הקריבו והלא הדיוטות הן ופסולין לעבודה אני הקרבתי שאמרת לי ועשה את קרבן העם וגו' ואני כהן גדול ומקריב אונן מכלל דאי אינהו אקרוב דשפיר אשתרוף ולא היה משה אומר להם מדוע לא אכלתם: מי כתיב הא אחר כו'· דלמא אחר נמי לא חילל ובדידיה אילטריך ליה למישרייה דלא תימא מתוך טז] חשיבותו וקדושתו יתירה הוא דפסול אונן: קסבר מפני טומאה· שנגע בה נשרפה ולא הוזכר שם אנינות לענין הקרבה והן (ג) הקריבו ה"ק הן היום הלא עדיין יום הוא *והיינו אסורין בקדשים לאכול עד הערב יז] (ומתוך) כך אירע בה טומאה בתוכם ואיכא תנאי דפליגי לקמן (דף קא·) בהא: חד אמר מפני טומאה נשרפה וחד אמר מפני אנינות נשרפה שלא היו יכולין לאוכלה אפילו לערב דקסבר אנינות לילה נמי אסור ואפילו נקבר המת ולפי שלא היו לה אוכלין נשרפה וכדר' יוחנן בן ברוקה דאמר בפסחים (דף פב·) גבי נטמאו בעלים של פסח אף זה ישרף מיד שאין לו אוכלין ואין טעון עבור צורה :

א) עי' נ"ק ועי' ברמב"ן בחומש פרשת שמיני

שאינו

זר שאינו אוכל כו'· ואין לומר דטמא בקרבן צבור וכהן גדול אונן יח] יוכיח שאינן אוכלין ועובדים דמה להנך שכן אינן מוזהרים תאמר בזר דמוזהר: מה לטמא שכן מטמא· לא מצי למיפרך שכן עשה בו קריבים כמקריבים [כדפי' בקונטרס]:

אף אני אביא זר שמוזהר כו'· לכך נקט לטמא דלהוזהרה משום דלא תימא טמא בקרבן צבור וכהן גדול אונן יוכיח כדפרישית ומהאי טעמא נמי צריך לקמן בערל הלכתא גמירי לה דלא אתי בק"ו:

היכן מוזהרי· תימה נימא מוהקריבו בני אהרן דדרשי' (לקמן דף נב·) מקבלה ואילך מצות כהונה מיהו עדיפא יט] משני להו גמור מוכל זר לא יקרב:

הג"ה דלמא שרי בבמה· והאי דלא חשיב אונן לקמן בסוף מכילתין (דף קיג·) בדברים שבין במה גדולה לבמה קטנה כדחשיב כיאור ובגדי שרת דילמא תנא ושייר דשייר נמי יושב:

ומה יושב שאוכל· כגון בטורס מקדשים כ] ובכור:

מה ליושב שכן פסול לעדות· צריך ליזהר שלא לדון ע"פ עדות דמיושב ובגט אשה צריך ליזהר יותר ושמא דיעבד אין לחוש דאמר בירושלמי פרק ד' מיתות גבי מברך את השם והדיינין עומדין על רגליהם מיכן לדיינין שקבלו עדות מעומד שדנין על פי עדותן ומשמע התם דכי היכי דאין עכובא בישיבת הדיינין אע"פ שיש להם ליסב מן התורה ה"נ אין עכובא בעמידת העדים אע"פ שיש להם לעמוד מן התורה הקשה ה"ר אפרים כהן גזלן יהא פסול לעבודה קל וחומר מבעל מום שכשר לעדות ואם עבד חילל ולייתי מבעל מום ומחד מהנך ולאו קושיא היא דכיון דגזלן אינו מוזהר לא אתי מינייהו כדפרישית לעיל:

מיושב תלמיד חכם· א"כ הא דאמרי' (שבועות דף ל:) דתלמיד חכם לא ליזל אסהודי לקמיה דזוטר מיניה לאו משום דצריך לעמוד אלא משום זילותא דהא אי אזיל לאסהודי (מכפסיה) מעיד מיושב ותו דאמרינן בפרק שבועת העדות (שם) הני מילי לממונא אבל לאיסורא ילך להעיד אין חכמה ואין תבונה לנגד ה' ותימה בסנהדרין (יט·) דאמרו לו ינאי עמוד על רגליך ויעידו בך והא מלך עדיף מתלמיד חכם דמלך אין יכול למחול על כבודו ותלמיד חכם יכול למחול וי"ל דלא דמי דטעמא דמחיל תלמיד חכם משום דתורה דידיה היא אבל מלך כתיב שתהא אימתו עליך אין זה שלו אלא של אחרים ואין יכול למחול זה ולגבי מצות יכול למחול דאם מוחל על כבודו כא] בשביל כך לא יניח שלא תהא אימתו עליך ועוד יש לומר דעובדא דינאי דיני נפשות הוה ובדיני נפשות אפילו תלמיד חכם עומד ואם תאמר היכי גמר מיושב תלמיד חכם מה ליושב תלמיד חכם שכן פסול לחליצה דחליצה בעי מעומד כדאמר שלהי מצות חליצה (יבמות קו·) בתי עמודי וטעמא משום דכתיב ועמד ואמר ומיהו כב] טעמא על כרחין דחליצה מעומד לאו משום ועמד ואמר דמי כתיב ויעמד ויאמר כדדייק פ' בתרא דמועד קטן (דף כא·) גבי קריעה אלמא טעמא משום דהוי כמו דין ויכול תלמיד חכם ליסב כג] ובדיעבד אם חלצה מיושב כשרה תדע דהא תניא חלצה בין עומד בין יושב בין מוטה כשרה ואי מקרא דועמד ואמר בעינן מעומד אם כן ליהוי עכובא מקרא דככה אלא מטעם דין הוי כדפרישית ובספרי דדריש עומד מקרא דועמד ואמר אסמכתא הוא כד] א): הג"ה ואם תאמר מה ליושב שכן אסור בעזרה כדאמר (יומא דף כה·) אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד ושמא אינו מן התורה תדע דאי דאורייתא אמאי צריך קרא לקמן (דף כג:) ליושב למעוטי תיפוק ליה דאפילו כה] בלאו עבודה אין ישיבה ב)ומיהו איצטריך קרא לעובד בהשתחוואה) :

קסבר מפני טומאה נשרפה· הוה מצי למימר כדבסמוך לתנא דבי רבי ישמעאל דקסבר מפני אנינות נשרפה והן הקריבו כו] אתי לאזהרה

שאמר

א) [וע"ע תוס' יבמות קד. ד"ה בין עומד ותוספות שבועות ל. ד"ה מלוה] ב) עיין נ"ק מה שהביא בשם מ"ה תמונת שמואל ג) [ועי' היטב תוס' יומא כה. ד"ה אין ותוס' סוטה מ: ד"ה והאמר ועיין רש"י סנהדרין קא: ד"ה גמירי אין ישיבה וכו' הלכה למשה מסיני]

שיטה מקובצת

א] חילל היכן מוזהר אילימא מינזרו: ב] וזה כו' הצד: ג] ומאן לימא לן כו' דכתיב ומן המקדש לא יצא ולא יחלל הדייקינן הא אחר שלא יצא חלל דוקא במקדש כדקאמר קרא אבל בבמה לא וא"ת והיכי ס"ד הכי דאונן אסור בבמה הוא מן המקדש כתיב בקרא וי"ל דס"ל משום רבותא דכה"ג נקטיה דלא יצא אפילו מן המקדש אבל לעולם ה"ה בבמה וא"ת והא מדלא תני ליה לקמן גבי חילוק דבמה גדולה לקטנה אלמא אסור בבמה וי"ל דתנא ושייר וכ"ת מאי שייר דהאי שייר יושב· מהר"ם: ד] מה ליושב) משמע מהכא דיושב פסול לעדות וא"כ צריך כו' עד עדותן כו' דכי היכי דאין כו' עד התורה כיון דמהר קרא נפקא לכך י"ל דפריך הכא מה ליושב שכן פסול לעדות לכתחלה· מהר"ם: ה] אונן (סנהדרין דף פד ע"א): ו] חילל וא"ת מאי קאמר אם איתא דאחר נמי לא חילל הוי ליה למכתב גבי כהן הדיוט ולא גבי כה"ג וי"ל דאי כתביה גבי כהן הדיוט הוי אמינא הא כה"ג אם עבד חילל דמתוך חשיבותו הוא נפסל כך פי' הקונטרס: ז] מפני טומאה נשרפה· וקשה דמשמע דאם לא היתה טומאה היתה נאכלת והלא הם היו אוננים ואונן אסור בקדשים וי"ל דהיו יכולים לאכול בלילה וקסבר דאנינות לילה אינו אלא מדרבנן ומיהו קשה היאך אנו יכולים לומר דבשביל טומאה נשרפה הא משמע מקרא בפי' דמפני אנינות נשרפה מדכתיב ותקראנה אותי כאלה [וי"ל דהטומאה] אירעא להם בערב והיינו דקאמר אהרן היום לא היינו יכולים לאכול בשביל האנינות אבל בלילה היה פשוט לו למשה שלא היו יכולים לאכול בשביל הטומאה והיה שואל למה לא אכלו ביום באנינות כמו שאכלו את המנחה ואהרן אמר לו ואכלתי חטאת היום כלומר אם אסורו בקדשי שעה יאסרו בקדשי דורות וא"ת דנהי נמי מפני טומאה נשרפה מ"מ אין אנו יכולים למחוק את הפסוק (דמשמע הן) [דהן] הקריבו [דמשמע] הא אי קריבו אינהו שפיר אישתרוף וי"ל דס"ל דהן הקריבו אינו בתמיה אלא הן (הנה) [הקריבו היום] בניחותא כלומר הן עדיין היה יום (בורקי) [בוריקת] דמה והיינו אסורים לאכול בקדשים עד הערב ובתוך כך אירעה טומאה ועוד יש מפרשים כלומר אני הקרבתי [ולא] משום דאם הקריבו אותו בניו שיהיה פסול אלא היה אומר לו האמת ותקראנה אותי כאלה שהיו בניו אוננים וגם אני הייתי אונן כמו כן ולכך לא אכלנוה דאונן אסור בקדשים ובלילה היינו יכולים לאכול לולי מפני הטומאה שאירעה בה וא"ת למה דחק עצמו לומר כו' דא"כ מאי היום דקאמר דמשמע דוקא יום בשלמא אי אמרינן מפני הטומאה נשרפה היינו דקאמר היום כלומר עדיין יום הוא ואנינות יום אסור בקדשים ובשביל כך לא אכלנו ובתוך כך בא (הטומאה) [טמא] ונגע בו אבל אי מפני אנינות נשרפה אין אנו יכולים ליישב [אלא אם] כן דכי מפני אנינות נשרפה ר"ל ולא היה בו דבר אחר רק מפני אנינות ובשביל כך הניחו לאכול אפילו בלילה וא"ת ואידך דקאמר מפני אנינות נשרפה היאך מפרש [להן הקריבו] וי"ל דדריש ליה הכי וכי הם הקריבו בתמי' ומתשובתו של אהרן וכו' תוס' בשנגע אחר קסבר מפני טומאה שנגעה בה נשרפה ולא הוזכר שם אנינות לענין שריפה וכ"ת והלא אמת שהיו אוננין אבל מכל מקום בשביל זה לא היתה בשריפה דקסבר כמ"ד אנינות לילה לאו דאורייתא הלכך נהי דלא היו יכולים לאכלה כל היום בשביל אנינות מ"מ בלילה היו יכולים לאוכלה דהוא נאכל ליום ולילה ואי מחמת התקרבה שחיטת באנינות משום הכי לא מיפסלא ומפני מה שרפוה מפני שאירעה בו טומאה בתוך כך באותו ולא היו יכולים לאוכלה גם בלילה וכן הא דקאמר אהרן ותקראנה אותי כאלה שגם אני(היתה)[הייתי] אונן הייטב בעיני ה' אם היינו אוכלים אותה ביום שהיו אוננים על אחיהם וגם אני אונן הלכך לא אכלוה דאונן אסור בקדשים כל היום ופנחס נמי לא היה יכול לאוכלה דפנחס לא נתכהן עד שהרג לזמרי ובלילה היו יכולים לאכול אי לאו מפני טומאה שאירעה והשתא ר"ל הן היום בניחותא והא דקאמר הן היום אינו כמו הן הקריבו ובא לומר וכי הם הקריבו אלא הן כמו הנה וה"ק הן הקריבו היום אותם שהיה לו ליקרב ביום כלומר והלא היינו אסורים לאכול בקדשים עד הערב מחמת אנינות שאסור בקדשים ולא מחמת הקרבה ומה ששרפוה מפני הטומאה שאירעה וא"ת אם כן למה דחיק לתרץ מפני הטומאה נשרפה [שלא] הוזכר בפסוק לימא לעולם מפני אנינות נשרפה וקסבר אנינות לילה דאורייתא והן הקריבו בניחותא כמו הנה הקריבו כדפי' ולא תידוק מכלל דאינהו הקריבו וכו' וי"ל דאכתי [נפקא] לן מדכתיב בתר הכי ואכלתי חטאת היום דאנינות לילה לאו דאורייתא הלכך צריך לומר דמפני אנינות לילה לא שרפוה אלא מפני שאירעה בו טומאה ור"ל הן היום הלא יום הוא ואנינות יום אסור בקדשים ולכך לא אכלנוה ביום ובתוך כך בא הטומאה ולכך שרפוה אבל למ"ד מפני אנינות נשרפה מיירי קרא לענין הקרבת אנינות והן היום בתמי' וכי הן הקריבו ומתשובתו של אהרן אתה למד מה אמר לו משה מדוע לא אכלתם וגו' שמא בניך הקריבו באנינות שהיו אוננים ופסלוה ולכך נשרפה ואמר (ליה) [לו] אהרן וכי הם הקריבו שהן הדיוטים ופסולין לעבודה כשהן אוננים אני הקרבתי שאני כה"ג ומותר לשמש באנינות ולכך קאמר הן היום הקריבו כלומר היום (שהן) [שהוא] משמיני למילואים והעבודה הוברה בימי שאסורת לי קרב אל המזבח ואכלת מפני אנינות נשרפה שלא היו לה אוכלים דקסבר אנינות לילה דאורייתא היא :

ח] מינזרו דדרשת ליה להאי בני ישראל ותיבת קרא נמחק: ט] תיבת בבמה נמחק: י] ובברייתא תני עלה: יא] נמי מוכח הכי בגדעון ומנוח כו' בבמה שהיו זרים הס"ד: יב] תיבת הכא נמחק: יג] שם יושב כלומר מצינו שם יושב: יד] משום הך פירכא: טו] ופסלוה ולכך: טז] מתוך חשיבותו וקדושתו יתירא הוא דפסול אונן: יז] הערב ובתוך כך: יח] יוכיחו: יט] שני ליה לאו גמור מוזר ס"א שני לאו גמור מן וזר תיבת משני ל"ש: כ] מקדשים קלים ובכור דאי בשאר קדשים שאינם נאכלים אלא בעזרה הא אסור לישב בעזרה אי נמי אפילו בקדשי קדשים איירי וצורך קרבן שאני דכתיב למשחה נתתיו לך ודרשינן לגדולה כדרך שהשרים אוכלין אותה: כא] כבודו מפני המקום בשביל: כב] ומיהו דלמא טעמא דחליצה ותיבות על כרחין נמחק: כג] מתיבת ובדיעבד כו' עד תיבות תנ"ה וא"ת מוקף בחצי אריח: כד] הוא ע"כ אבל מכל מקום קשה דאיכא למיפרך מה ליושב ת"ח שכן פסול לכתחלה הואיל והוא פריך מלכתחלה כדפי' לעיל· מהר"ם: כה] דאפי' בלא עבודה: כו] הקריבו אתא אות י' נמחק

מפני

א) כוונתו לדברי התוספות בד"ה מה ליושב ע"ש·

הגהות הב"ח (א) גמ' ומה יושב : (ב) רש"י ד"ה ה"נ מה וכו' תניא עלה· נ"ב סוף המסכת וע"ש: (ג) ד"ה קסבר וכו' והן היום הקריבו :

מקנה

פירכא

אונן מחלל עבודה